

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Cap. I. De Metabolica interpretatione seu Versione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

de doct. Christian. c. 6. insinuavit, ut labore quidem superbia edomaretur, otioque proferibendo, honestæ occupatio- nis occasio subministraretur, intellectus verò à fastidio vocaretur, cui facillè investigata plerumque vilescunt. *Magnificè igitur & salubriter, inquit S. Doctor, ita Sacras Scri- pturas modificavit DEVS, ut locis aperrioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastigia detegeret; nihil enim de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissimè diuinè reperiatur.*

LIBER II.

DE OBJECTO FORMALI
THEOLOGIÆ POSITIVÆ.

Objectum formale Theologiæ positivæ est ipsa Interpretatio seu Expositio S. Scripturæ, hæc enim Interpretatio est primarius finis, quem intendit Theologia positiva, & ad hunc finem ordinat omnia, quæ abstrahuntur, & præscribi solent. Ut autem facilius intelligatur hoc objectum, sciendum est duplicem esse Interpretationem, quæ à Doctoribus Theologiæ positivæ adhiberi soluevit, Metabolicam scilicet, & Exegeticam. Metabolica est, per quam S. Scriptura ex primigenia lingua in aliam transfertur, quæque adeò latinè *Translatio* seu *compositio* appellatur. Exegetica est, per quam sensus in S. Scriptura absconditi eruuntur, ideòque *Explanatio* vel *explicatio* vocatur, & propriè à Commentatoribus S. Scripturæ appellari solet. De utraque hoc libro per duo capita agetur, quid de quavis Discipulo Theologiæ positivæ sciendum breviter juxta propositum scopum exponetur.

CAPUT I.

DE METABOLICA INTERPRETATIONE
SEU VERSIONE.

Etiam hæc Interpretatio dupliciter fieri potest, vel ut verbum verbo reddatur; vel ut sensus solo modo idem, non autem eadem verba, aut verborum

ordo retinentur. Atque hic posterior, sicut naturæ & scopo Interpretationis conformior est, ita communius etiam à Scriptoribus adhiberi soletur, & verò etiam in S. Scripturæ Versionibus plerumque est usurpatus; pro quo melius intelligendo.

Uterius notandum, est Sex potissimum esse linguas, quæ in considerationem specialem apud S. Scripturæ Interpretes veniunt. 1. est pura Hebraica, quia Judæi ante captivitatem Babylonicam sunt usi. 2. Chaldaica pura, quia Chaldæi Asiæ Populi à Chaldæa regione, in qua Babylon civitas illa magna jacebat, nominatim utebantur. 3. Syriaca, quâ Judæi post transmigrationem Babylonicam locuti sunt. 4. Græca. 5. Latina. 6. Vernacula, de quibus omnibus eodem ferè ordine breviter nunc agendum, & quænam cujusque versionis sit auctoritas, ostendendum erit.

§. I

De Hebraica editione S. Scripturæ.

Hæc editio meritò inter reliquas primatum obtinet, eum in ea plerique libri S. Scripturæ ab initio sint scripti, maximè ij, qui in canone Judæorum habentur, nempe Pentateuchus Moysis libri, Iosue, Iudicium, Ruth, Regum, Paralipomenon, Iob, Psalmorum, Proverbiornm, Ecclesiastici, Canticorum, Prophetarum; quibus aliqui etiam extra hunc Canonem librum Estheris ex Veteri, & ex novo Testamento Evangelium S. Matthæi, & Epistolam ad Hebræos addunt. Duæ tamen adhuc de ista editione controversiæ inter Authores existunt, an scilicet omnino interierit, vel serè magna ex parte corrupta sit.

Circa priorem quæstionem duæ sunt sententiæ. Prima est S. Basilij apud Bellarminum to. 1. Contr. gen. 1. l. 2. cap. 1. qui putavit, universam S. Scripturam tempore Captivitatis Babylonicæ periisse, ac deinde ab Esda ex Spiritu Sancti instinctu & magisterio integrè, sicut antea fuerat, fuisse reparatam. Altera communis sententia ipsius Bellarmini & aliorum docet, non fuisse omnino unquam deperditam, sed dispersam duntaxat, atque ad eò ab Esdra ite-

rum collectam, & in unum corpus reductam; imò & in
partibus, quæ Scribarum negligentia depravata fuerant,
studiosè iterum emendatam; quam sententiam Bellarminus,
multorum SS. PP. auctoritate probat, additque vel
ideo etiam probabiliorem esse quòd Esdras post transla-
tionem Babylonicam Chaldaicè aut Syriacè, utpotè
linguâ tunc Iudæis usitata locutus sit, atque adeò si de
novo S. Scripturam dictasset, his potius linguis, quàm He-
braicâ purâ illum dictaturus fuisset.

Circa posteriorem quæstionem tres sunt diversæ opi-
niones; quarum prima Hæreticorum & Iudæorum vel
omnino incorruptam mansisse; quæ tamen sententia ab o-
mnibus Catholicis Scriptoribus ut falsa ex varijs erroribus
qui vel per in curiam Scriptorum, vel per imperitiam lin-
guæ irreperunt, convincitur.

Altera est Jacobi Episcopi Christopolitani qui apud Be-
llarminum docet multa loca S. Scripturae à Iudæis in odium
fidei Christianæ fuisse depravata, quæ tamen opinio
riter rejicitur à reliquis Catholicis Scriptoribus, eò quòd
incredibilis Iudæorum erga S. Scripturam amor & re-
verentia prudenter judicare non sinat, eos legem suam, pro
quâ millies mori parati sunt, immutare voluisse; alioquin
fanè vel maximè ijs in locis, in quibus de Christo agitur,
eandem vitiaissent; imò ut Bellarminus ait, DEUS
hunc finem Iudæos per totum terrarum orbem dispersit
ut libros legis & Prophetarum circumferrent, & ut inimici
nostri Christianæ veritati testimonium præberent. Te-
stis ergo & verior omnium aliorum sententia; concedit quod
idem aliquot loca saltem quingentis post Christum nati-
vitas elapsis ab Hebræis fuisse corrupta uti passim Serarius
Salmeron & alij ostendunt, eam tamen mutationem tam
non æstimandam, ut non *moraliter* incorruptus adhuc
textus ille dici queat cum Seraris prol. c. 12. n. 7. ait. in alijs
quibus, saltem exemplaribus vera adhuc germanaque
editio incorrupta reperitur, atque adeò editio hæc multum
lucem afferre possit S. Scripturae Interpretibus, licet
cautè cavendum sit, ne temerè quidquam ex illa editio-
ne contra vulgatam editionem ab Ecclesia approbandam
mutetur.

§. II

De Chaldaica editione.

De hac editione tria breviter ex Bellarmio, Serario & alijs notanda sunt.

1. Hanc linguam Chaldaicam primitus scriptos esse sequentes S. Scripturæ libros, Tobiam, Judith, & ex parte libros Esdræ, & Danielis Prophetiam; eò quòd hi libri post captivitatem Babylonicam, ubi Judæi jam Chaldaicè loqui cœperunt, sint conscripti.

2. Extrare quoque paraphrasin Chaldaicam in omnes S. Scripturæ libros in Judæorum Canone contentos, atque ab illis Thargum quod idem ac Interpretatio significat, fuisse appellatos; hanc verò paraphrasin partim ab Aquila (qui Chaldaicè Onchelos vocatur) partim à Ionatha quodam, & Josepho cæco compositos fuisse.

3. Hanc editionem apud Hebræos quidem magnæ esse authoritatis, ab Ecclesia tamen non magni fieri, utpote in multis locis, extra Pentateuchum, Judaicis fabulis & Thalmudistarum nugis permixtam; atque adeò eatenus tantum utilem esse, quatenus ex ea Hebræi falsitates convinci possunt.

§. III.

De Syriaca Editione.

De hac quoque editione tria specialiter notanda esse, docet Bellarmius. l. 2. c. 4. contr. gen.

1. Quòd Syriaca lingua sit quasi proles Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ, eò quòd Hebræi in Babyloniam abducti, paulatim linguæ suæ oblivisci, & Chaldaicè loqui cœperint; quia tamen perfectè hanc linguam Chaldaicam non didicerunt, sed semper eidem verba Hebraica miscuerunt, hinc tertia quædam lingua prodijt, quæ, quia in Syria maxime usurpabatur, Syriaca, aut etiam à præcipua civitate Hebræorum Hierosolymitana vocari cœpit.

2. Hanc linguam ex veteri testamento nullum librum, nisi fortè primum Machabæorum & Ecclesiasticum; ex novo vero

verò credibiliter Evangelium S. Matthæi, & Epistolam ad Hebræos, quia tunc, quando hi libri scripti erant, in Syriacè loquebantur Hebræi, conscriptos esse.

3. Hujus editionis non tantam quidem esse auctoritatem, quanta Latinæ & Græcæ conceditur, eò quòd ob varios naves meritò viris doctis displiceat, duplicem tamen teste Menochio c. 16. proleg. utilitatem afferre, quòd scilicet & nostram vulgatam in multis stabiliat, & illustrat, & quòd adjunctos habeat titulos & inscriptiones variis quibus significatur, quid in novo Testamento in hujusmodi illius Sancti festo, in veneratione Crucis, quadragesimæ, jejunijs alijs, commemoratione Fidelium Defunctorum legi soleat, atque adeò ad Ecclesiæ ritus stabiliendos, consensionemque cum Romana Ecclesia ostendendam, contra Hæreticos juvet.

§. IV.

De Græca Editione.

Duplicis generis libri sacri hanc Græcâ linguâ sunt conscripti. Primò enim Originaliter totum novum Testamentum, exceptis Evangelijs S. Matthæi, & S. Marci, & Epistolâ S. Pauli ad Hebræos. ab ijs Apostolis vel Evangelistis, quorum titulus præfigitur, est græco idiomate conscriptum; cujus editionis, etsi aliquot in locis Hæreticorum corrupta sit, ea tamen est adhuc auctoritas, ut ejus usus multùm servire possit ad ambiguitates tollendas, & multorum locorum energiam meliùs assequendam, nimirum Latinæ linguæ inopia Græcæ fecunditatem præ se non potuit.

Secundò dein omnes libri Hebræico aut Syriacè conscripti, pariter in Græcum idioma translata à varijs scriptoribus, puta Aquila, Symmacho, Theodotione, Origene, S. Luciano, Hesychio & alijs, quos tamen omnes, uti ordine, ita & auctoritate septuaginta Interpretes sua translatione antecesserunt, qui, teste Menochio c. 16. Bellarmino & alijs, à Prolemæo Philadelpho in Aegypto sunt evocati; cum enim hic Rex locupletissimam Bibliothecam instruxisset, & in hac etiam Judæorum

facros habere desiderasset, ab Eleazaro Pontifice septuaginta duos viros è senioribus Populi, legis, & linguarum Græcæ & Hebraicæ peritissimos, senos ex qualibet tribu impetravit, qui in eadem Basilica, vel, ut alij volunt, singuli in singulis cellulis inclusi, intra septuaginta duos dies totum verus Testamentum ita verterunt, ut omnes planè ad verbum consentientes divino quodam miraculo sint reperi; unde manifestè colligitur, eos peculiari modo Spiritum Sanctum assistentem habuisse, &, ut Bellarminus l. 2. c. 6. ait, non tam Interpretes, quàm Prophetas fuisse. Ob quam causam etiam hæc versio non modò ab Apostolis & Evangelistis frequenter citata, sed ab ipsa etiam Ecclesia Græca semper, ab universali verò Ecclesia totis sexcentis annis pro authentica & vulgata est habita, habereturque etiamnum, si non quorundam Judæorum vitio corrupta fuisset. Licet autem senarius numerus, juxta quam è singulis tribubus evocati sunt, duodecies multiplicatus septuaginta duos fuisse ostendat, brevitatis tamen & rotunditatis gratiâ, inquit Serarius c. 17. q. 7. prol. dicuntur tantum septuaginta fuisse, sicut apud Romanos olim Centumviri vocabantur, licet centum & quinque fuisse constet.

Porro ex his editionibus, aliisque collectis Origines unum librum sic composuit, ut singulas paginas in sex columnas divideret, & in prima quidem textum Hebraicum Hebraicis literis, in secunda eundem textum Hebraicum Græcis literis, in tertia interpretationem Aquilæ, in quarta Symmachi, in quinta Septuaginta Seniorum, in Sexta Theodotionis interpretationem posuerit, atque hæc volumina propter quatuor interpretationes tetrapla, propter sex columnas verò hexapla vocârît; & tandem postquam adhuc binas alias editiones in diversis columnis addidisset, octapla nomina verit.

§. V.

De Latina Editione.

Quàm frequenter S. Scriptura ex Hebræo & Græco idiomate in Latinum sit conversa, testatur S. Augustinus l. 2. de doctr. Christ. c. 11. dum ait, nullo modo eas numerari posse, eo quòd

C

eo quòd primis temporibus quivis, qui aliquam utriusque
linguæ Hebraicæ scilicet & Græcæ notitiam habere videtur
tur, eandem interpretari sit ausus. Unde & S. Hieronymus
in præfat. in Josue, quot Codices, tot versiones ferè fuisse
repertas testatur. Ex his tamen una communior erat, quæ
vetus, vulgata, & Itala à S. Augustino l. 2. de doctr. Christi
c. 15. & aliis vocabatur, & tandiu usurpabatur, donec
Hieronymus, & post ipsum alii manum applicuere, novam
que interpretationem cudere; tunc enim & ista passim
Ecclesiis legi cum Itala Interpretatione cœpit, usque ad
Gregorii Magni tempora, tunc namque adeò usus hujus
valescere cœpit, ut reliquæ profus evanuerint; & ipsa
dem ob graves causas ab Ecclesia authenticata, & velut
delicæ sincera præ omnibus aliis Latinis editionibus
panda est proposita. Quæ proin ut meliùs intelligatur
plerumque quæstiones de illa proponunt Commentatores,
nempe quis sit Author illius? & cur omnibus aliis præ
ta sit?

Ad quarum quæstionum priorem communius respiciunt
Interpretes, plerosque veteris Testamenti libros
Hieronymo fuisse translatos, uti ipsemet in fine libri de
ecclesiasticis Scriptoribus faterur, & idem etiam S. Augustinus
l. 18. de civ. c. 43. testatur, dum ait: *Non desuit temporibus
nostris Presbyter Hieronymus, homo doctissimus, & omnium
linguarum peritissimus, qui non ex Græco, sed ex Hebraico
Latinum eloquium eadem converterit.* Ab his tamen
excipiendos esse librum Sapientiæ, Ecclesiastici, Machabæ-
rum, Baruch, & epistolam Jeremiæ, putant Bellarminus,
Serarius, Menochius & alii, eò quòd nunquam à se
latos meminerit, uti tamen de aliis dixerat; & probabile
eos Canonicos non putàrit, aut certè Hebraicos non im-
rit. Psalmos verò etsi transfulerit, hæc tamen translatio
Ecclesia recepta non fuit, quod ideo fortè factum putat
Menochius c. 17. proleg. eò quòd Fideles Septuaginta In-
terpretum translationi jam asuevissent, atque adeò durum
isset novam S. Hieronymi translationem inducere.

Jam verò novi Testamenti Interpretationem quòd
net, hoc unicum constat, Evangelium S. Marci ab ipso
Evangelista fuisse Latino idiomate scriptum, reliqua

verò Interpretationem statim ab initio Ecclesiæ fuisse factam, & verosimiliter ab ipsis etiam Apostolis probatam; quis tamen hujus Interpretationis Author fuerit, hucusque semper ignoratum fuit. Quia tamen aliquot errores in eandem irreperant, ab his eam D. Hieronymus Damasus Pontificis Autoritate purgavit, uti ipse in fine libri de Eccl. Script. fatetur, dum ait: *Testamentum novum Græca fidei reddidi, verus iuxta Hebraicum transfuli.*

Ad posteriorem quæstionem respondent iterum unanimiter Authores, summam hujus vulgatæ editionis auctoritatem esse debere, idque ob tres potissimum causas. 1. Quia antiqua, & multorum sæculorum usu in Ecclesia usurpata est. 2. Quia D. Hieronymus linguæ Hebræicæ peritissimus, peritè, & tanquam sanctissimus fideliter, & ut laborum & literarum amantissimus diligenter interpretatus, atque ut dubitare non licet, divino auxilio ad opus perficiendum peculiariter adjutus est. 3. Et præcipuè quia S. Concilium Tridentinum Sess. 4. Sequenti decreto eam tenendum proposuit: *Insuper eadem Sacra Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ DEI, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur Latinorum librorum, quam pro authentica habenda sit, innotescat. statuit, & declarat, ut hac ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis Lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo eam reiicere quovis prætextu audeat, vel presumat. Re- Et tamen monet Menochius c. 18. per hoc decretum nullâ ratione vulgatam hanc editionem fontibus Hebræis & Græcis anteponi (cùm Concilium nullam comparationem faciat) nec verò etiam, si puri sint, anteponi posse, cùm eundem Authorem habeant; de facto tamen; ut nunc res se habent, pluris, quàm illos à nobis faciendos esse, eò quòd rivus purus & minimè turbatus fonti turbato & impuro prouenter anteponi possit, & debeat.*

§. VI.

De Vernacula editione.

Vernaculæ versiones hoc loco vocantur illæ, quæ in vernaculas seu maternas & vulgares linguas sunt. Unde præ-

præter Hebræam, Græcam, & Latinam, quæ, quia à Sacro Christi crucifixi titulo sacratæ sunt, sacræ appellantur, omnes aliæ linguæ, atque aded editiones quoque illis linguæ factæ, vernaculæ dicuntur.

Porro de hæc vernacula editione sequentia præcipue notanda sunt ex Serario c. 20. prol. & aliis. 1. S. Scripturæ in vernaculas linguas transferre, & legere per se non esse prohibitum aut illicitum; cum nulla habeatur lex ejusmodi lectionem aut translationem prohibens. 2. Eandem lectionem aliquibus prodesse, aliquibus obesse; uti quotidiana experientia abunde probat, quâ habetur, multos S. Scripturam cum insigni profectu animæ legisse; plurimos hæreseon & superstitionum venenum ex ea hausisse.

Atque aded 3. meritò Ecclesiam statuisse, quibus & quomodo concessa vel inconcessa sint vernaculo idiomate scripta Biblia, utpotè quæ & potestate & prudentia præcipue polleat ad hoc judicium ferendum, atque hoc relinquere generalibus cujusque Dioceseos Pastoribus, ut cum Paroeciarum, aliorumque Pastorum arbitrio dispiciant, quibus quomodo modi facultas concedenda sit.

CAPUT II.

DE EXEGETICA INTERPRETATIONE.

Cum exegetica Interpretatio aliud nihil sit, ut supra dictum est, quàm sensus, quem S. Scriptura significat, dicario, ante omnia explicandum hoc loco est, quid, & quæ sit duplex sensus. Deinde, quis modus in ejusmodi sensu vestigando sit usurpandus. Et denique quæ media ad verum S. Scripturæ sensum seu intelligentiam inveniendam sint obtinenda, quæ omnia per sequentes paragraphos planabuntur.

§. I.

Quid & quotuplex sit sensus.

Etsi hæc vox *sensus* ex prima sua significatione cuiusque que sensus facultatem denotet; ad animi verò conceptum suo